

Oppsummering av høring av forslag til endret metode om vilkår for balanseansvarlige og retningslinjer til fos § 8

Oversendelse til RME

1. oktober 2026

Forord

Dette dokumentet inneholder en oppsummering av høringsinnspill og systemansvarliges merknader til foreslått presisering av balansekrav i retningslinjer til fos § 8 og artikkel 88 nr. 3 i metode om vilkår for balanseansvarlige etter EBGL artikkel 18.

Forslagene ble sendt på høring 30 april 2026 og vilkårene hadde høringsfrist 12. juni 2026. Bransjens skriftlige høringsinnspill og systemansvarliges merknader til disse fremkommer i dokumentet. Retningslinjene hadde høringsfrist 15. august 2026. Dokumentet oppsummerer innspillene som er mottatt, systemansvarliges vurderinger og oppdatert forslag til bestemmelser.

Forslaget til retningslinjer og vilkår som vi nå sender til godkjenning står i kapittel 3 i dette dokumentet. Statnett som systemansvarlig sender oppdaterte retningslinjer og vilkår til RME for vurdering.

Innholdsfortegnelse

1	Om høringen	4
2	Høringsinstansenes innspill til forslaget om oppdaterte vilkår for balanseansvarlig og retningslinjer til fos § 8	5
2.1	Generelle merknader fra Statnett	5
2.2	Statnett sitt arbeid med kapasitetsfastsettelse og flaskehalshåndtering	5
2.3	Balansekrav i vilkår eller retningslinjer	6
2.4	Balansekrav i døgnmarkedet	6
2.5	Balansekrav etter lukketid for intradag	9
2.6	Balansekrav i sanntid	11
3	Oppdatert forslag til tekst i artikkel 88 nr. 3 i metode om vilkår for balanseansvarlige og retningslinjer til fos § 8	13
3.1	Forslag til oppdatert tekst i vilkår for balanseansvarlige	13
3.2	Forslag til oppdaterte retningslinjer for fos § 8	13

1 Om høringen

Høringen omhandlet retningslinjer iht. forskrift om systemansvaret (fos) § 28 og vilkår for balanseansvarlige iht. EBGL artikkel 18.

Systemansvarlig mottok høringsinnspill fra følgende aktører:

- Aneo
- Elmera
- Fornybar Norge
- Hafslund
- Hydro
- Lyse
- Nord Pool
- Skagerak
- Statkraft
- Å Energi

Høringsinnspillene er kommentert i kapittel 2. I dette dokumentet er store deler av innspillene gjengitt. De fullstendige høringsinnspillene er lagt ut på Statnetts hjemmesider.

Som følge av innkomne innspill er forslaget til oppdaterte vilkår og retningslinjer justert noe, i tillegg er det foreslått enkelte mindre språklige endringer. Dette er kommentert i kapittel 2, og markert med blå tekst i det endelige forslaget til oppdaterte retningslinjer i kapittel 3. Endringer som har vært på høring, er også i dette dokumentet markert i grønt der vi har foreslått ny tekst og med rød gjennomstreking der vi har foreslått å slette tekst.

2 Høringsinstansenes innspill til forslaget om oppdaterte vilkår for balanseansvarlig og retningslinjer til fos § 8

2.1 Generelle merknader fra systemansvarlig

Forslag til endring av balansekrav var ment å tydeliggjøre eksisterende praksis. Etter vårt syn er kravet ikke å anse som skjeppende. Høringsinnspillene viser at aktørene ikke deler vårt syn på dette. Følgende oppsummering er en samlet behandling av innspill gitt til både høring av metode om vilkår for balanseansvarlige iht. EBGL art. 18 og retningslinjer til fos § 8. Aktørene har gitt utfyllende høringssvar og oppsummeringen inneholder kun kortere utdrag fra innspillene. Oppsummeringen er strukturert slik at balansekrav for døgnet markedet, intradagmarkedet og sanntid behandles hver for seg. Det er også et eget avsnitt som omhandler hvor balansekravet bør plasseres.

2.2 Systemansvarlig sitt arbeid med kapasitetsfastsettelse og flaskehalshåndtering

For å ivareta driftssikkerheten er systemansvarlig avhengig av oppdaterte og konsistente opplysninger om forventet produksjon, forbruk, utveksling, tilgjengelige anlegg og koblingsbilde. Opplysningene danner grunnlag for å vurdere om kraftsystemet kan drives innenfor gjeldende driftssikkerhetsgrenser, både i intakt nett og etter driftsforstyrrelser.

Anmeldingene i energimarkedene danner grunnlag for markedsresultatene og den planlagte utvekslingen mellom budområdene. Sammen med øvrige opplysninger om forventet produksjon, forbruk og tilgjengelighet inngår disse resultatene i etableringen av et forventet driftspunkt for kraftsystemet, som videre benyttes i driftsplanleggingen, kapasitetsfastsettelsen og vurderingen av behovet for balanseringsressurser. Balansekravene bidrar til at anmeldelser og planer i størst mulig grad reflekterer forventet fysisk produksjon og forbruk. Dette gir systemansvarlig et mer korrekt bilde av det forventede driftspunktet i kraftsystemet og dermed et bedre grunnlag for våre analyser og operative beslutninger.

Betydningen av korrekte plandata har økt de senere årene som følge av blant annet flytbasert markedskobling og nordisk balansering gjennom bla. mFRR EAM. Opplysningene brukes både ved fastsettelse av kapasitet til energimarkedene og ved vurdering av forventede ubalanser og behovet for balanseringsressurser. Når planene avviker vesentlig fra forventet fysisk drift, svekkes grunnlaget for disse vurderingene. Dette kan føre til økte prisforskjeller i Norden, økte kostnader i mFRR kapasitetsmarkedet, dårligere energidisponering og større behov for korrigerende tiltak i driften.

Statnett som systemansvarlig deltar i nordisk koordinerte prosesser for kapasitetsberegning og balansering. I disse prosessene inngår modelldata om det norske kraftsystemet, herunder forventet produksjon, forbruk og utveksling samt koblingsbilde og tilgjengelighet. De balanserelaterte opplysningene som er sentrale også i denne sammenheng, er anmeldingene per budområde og markedstidsenhet, forbruksplanene, produksjonsplanene med tilhørende opplysninger om regulerstyrke, planlagt utveksling, opplysninger om tilgjengelighet og planlagte driftsstanser, samt sanntidsmålinger og meldinger om avvik og hendelser i driften. Opplysningene sammenstilles og bearbeides til forventede nettoposisjoner for budområdene og et forventet driftspunkt for kraftsystemet.

Kapasitetene som gjøres tilgjengelig for markedene påvirkes blant annet av flaskehalser i nettet, tilgjengelig nettkapasitet og planlagte driftsstanser. Noen flaskehalser er relativt stabile over tid, mens andre oppstår som følge av driftsstanser, feil eller spesielle driftssituasjoner. Opplysninger om forventet produksjon, forbruk og utveksling inngår i vurderingen av hvor mye kapasitet som kan tilbys i markedet uten at driftssikkerheten svekkes. Dersom anmeldte volumer eller planer over tid avviker vesentlig fra forventet fysisk produksjon og forbruk, kan de faktiske kraftflytene avvike fra forutsetningene som ligger til grunn for disse vurderingene. De samme opplysningene brukes når systemansvarlig vurderer hvor balanseringsressurser må være tilgjengelige for å kunne håndtere forventede ubalanser.

For produksjon mottar systemansvarlig detaljerte planer fra aktørene. For forbruk er plangrunnlaget mer begrenset, og systemansvarlig er i større grad avhengig av egne prognoser. Etter hvert som andelen stort og styrbart forbruk øker, blir kvaliteten på opplysninger om forventet forbruk stadig viktigere for driftsplanleggingen eller i kapasitetsfastsettelsen.

I sanntid benyttes oppdaterte planer, prognoser og målinger til å vurdere ubalanser og behovet for aktivering av balanseringsressurser. Ved flaskehalser må slike ressurser i tillegg være tilgjengelig på riktig side av begrensningene i nettet. Kvaliteten på planene påvirker derfor både behovet for balanseringsressurser og muligheten til å benytte dem effektivt.

Oppsummert er det en direkte sammenheng mellom kvaliteten på aktørenes anmeldelser og planer, utnyttelse av nettet, behovet for balanseringsressurser og behovet for korrigerende tiltak i driften. Formålet med balansekravene er å bidra til at systemansvarlig har et best mulig grunnlag for å planlegge og drifte kraftsystemet på en sikker og effektiv måte.

2.3 Balansekrav i vilkår eller retningslinjer

Fornybar Norge: Fornybar Norge mener det er uheldig at regelverk som i praksis regulerer det samme, sendes ut på separate høringer med ulike frister. For å sikre bedre oversikt og unngå dobbeltarbeid ved fremtidige revisjoner, foreslår vi at Statnett samler reguleringen under artikkel 88 i vilkårene for BRP/BSP, og at retningslinjene etter fos § 8 i stedet henviser til disse vilkårene.

Hafslund: Samtidig legges det opp til at det er to regelverk som regulerer de samme kravene til balanseansvarlige på denne måten risikeres det at disse regelverkene beveger seg i ulik retning på sikt. Det blir vanskelig for aktørene å navigere, også når det etter hvert kommer nye høringer.

Å Energi marked: Å Energi foreslår at kravene til balanseansvar samles i én regulering, under vilkårene for BRP/BSP, fremfor å etablere parallelle krav i både fos § 8 og vilkårene for BRP/BSP etter EBGL artikkel 18.

ANEO: Vi mener det er svært uheldig med overlappende bestemmelser, noe som også medfører at disse inngår i to separate høringer med separate tidsfrister, og vi støtter Fornybar Norge sitt forslag om at disse bestemmelsene bør samles i Metode om vilkår for leverandører av balansetjenester og vilkår for balanseansvarlige.

Statkraft: Statkraft mener det er hensiktsmessig å samle reguleringen under artikkel 88 i vilkårene for BRP/BSP, og at retningslinjene etter fos § 8 henviser til denne artikkelen i vilkårene.

Svar på høringsinnspill

Intensjonen med å foreslå likelydende bestemmelser om balansekrav i artikkel 88 nr. 3 i metode om vilkår for balanseansvarlige iht. EBGL art. 18 og retningslinjer til fos § 8 var å gjøre de totale kravene bedre kjent for balanseansvarlige og konsesjonærer. Vi opplever for eksempel at ikke alle balanseansvarlige har vært kjent med at vi stiller krav som er relevante for dem i retningslinjer til fos, selv om aktørene er pliktige til dette.

Systemansvarlig har mottatt mange høringsinnspill på at det er utfordrende med en slik tilnærming. Dette gjelder i form av utfordringer i forbindelse med høringer og en risiko for at bestemmelsene vil avvike over tid og peker på metode om vilkår for balanseansvarlige som et naturlig sted for disse bestemmelsene.

Systemansvarlig har ingen egeninteresse av å ha likelydende bestemmelser i metode om vilkår for balanseansvarlige og retningslinjer til fos. Bestemmelser om balansekrav vil derfor tas ut fra forslaget til oppdatering av retningslinjer til fos og kun inkluderes i metode om vilkår for balanseansvarlige. I retningslinjene til fos § 8 vises det til vilkår for balanseansvarlige for krav til planlagt balanse ved anmelding i døgntorget, etter intradagmarkedets lukketid og i sanntid.

Forslag til bestemmelser i retningslinjene etter fos § 8 om begrensninger på å omdisponere mellom aggregat i samme stasjonsgruppe etter innsending av endelig produksjonsplan og krav om å rapportere forventet ubalanse er foreslått videreført i retningslinjene etter fos § 8.

2.4 Balansekrav i døgntorget

Å Energi Marked: Statnett skriver at aktørene skal være balanserte ved anmelding i døgntorget. Å Energi Marked mener at det gir et mindre velfungerende markedsdesign og potensielt øker behovet for balansering i sanntid framfor å redusere systemubalansen. Vi kan derfor ikke støtte at et slikt krav. Å Energi mener at rammeverket bør åpne opp for at aktører kan skaffe seg handlingsrom ved å tillate at

aktøren har en liten forventet ubalanse i døgnmarkedet og deretter kan handle seg i balanse i intradag-markedet. Dette innebærer at Statnett må lempet på kravet om anmelding i døgnmarkedet fullstendig i tråd med forventningsrett prognose (planlagt balanse) i døgnmarkedet. I sin tur betyr dette at begrepene «planlagt balanse» og «åpen posisjon» må presiseres. Håndtering av prognoseusikkerhet for fysisk produksjon og forbruk er ikke spekulasjon.

Elmera Group: En generell åpning for å gi bud som avviker fra beste prognose vil etter vårt syn kunne medføre at vannkraften vil ønske å kunne holde igjen produksjon fra DA for å ha mer å tilby i mFRR, og at forbruksaktører vil kjøpe litt for mye for å minimere risiko for ubalanseprisspikre som så langt kun har vært på oppregulering. Dette vil kunne gi en økning i prisen i DA, som er referanseprisen i for sluttbrukere og i det finansielle markedet. Vi har forståelse for at vindkraften opplever at det er krevende slik det er i dag, med tanke på de til tider ekstreme prisene i balansemarkedet, og at de vil ønske å holde igjen på produksjon i DA for å heller å selge nærmere driftskvarteret, når de vet mer om vindforhold. Uansett vil det etter vårt syn være nødvendig med en grundig evaluering av konsekvenser før man gjør slike endringer.

Fornybar Norge: Etter vårt syn må hovedvirkemiddelet i balanseringen være å sikre riktige økonomiske insentiver, ikke å begrense aktørenes mulighet til å håndtere fysisk risiko og prognoseusikkerhet. Fornybar Norge mener derfor at en viktig oppgave for Statnett er å sikre at de økonomiske signalene i markedet reflekterer de faktiske kostnadene ubalanser påfører kraftsystemet. Samtidig må aktørene gis mulighet til å agere på disse signalene.

Når det ikke er tydelig definert hva som menes med en «åpen posisjon», blir det også uklart hvilke former for risikohåndtering og markedstilpasning som anses tillatt. Det bør derfor skilles mellom posisjoner som reflekterer økonomisk rasjonell håndtering av risiko knyttet til forventet fysisk produksjon eller forbruk, og posisjoner som ikke har en slik fysisk forankring. Fornybar Norge mener derfor at Statnett bør tydeliggjøre at kommersielt begrunnet risikohåndtering knyttet til forventet fysisk produksjon eller forbruk ikke i seg selv kan anses som en «åpen posisjon».

Å kreve at aktørene ser bort fra denne usikkerheten ved anmelding i døgnmarkedet, og anmelde 50-persentilen uavhengig av risiko i etterfølgende markeder, er et krav om at aktørene skal opptre økonomisk irrasjonelt. Vi mener dette står i kontrast til RMEs veiledning til aktører om budgivning ved grunnrenteskatt, som bygger på forbudet mot markedsmanipulasjon i NEM-forskriften § 5-4.

Hafslund: I sitt forslag til krav til balanseansvarlige mener vi at Statnett regulerer mer enn det EBGL artikkel 17 krever, gjennom å legge føringer for deltakelse i døgnmarkedet og etterfølgende markeder. Samtidig er deler av artikkel 17 ikke inkludert. Statnett følger dermed ikke kravet i EBGL artikkel 17. Markedet og markedsmekanismene skal legge til rette for at aktørene har en egeninteresse i å minimere sine ubalanser. En detaljert regulering av markedsagring ved å utfyllende beskrive rollen til balanseansvarlige mener vi kan være feil implementering av EBGL artikkel 17. Gjennom forpliktelsene i NEM og forbudet mot markedsmanipulasjon er det altså allerede regulert at aktører ikke har anledning til å holde tilbake produksjonskapasitet gjennom enten økonomisk eller fysisk tilbakeholdelse. Dette kravet vil i seg selv være tilstrekkelig, og det er unødvendig med en presisering av kravet som går lenger enn NEM-forskriften. Statnetts rolle skal ikke være å legge føringer knyttet til markedsagring. Hafslund støtter intensjonen med at det ikke skal være tillatt å planlegge i anmeldingen for døgnmarkedet med åpen posisjon, men at det må skilles mellom ren spekulativ handel og muligheten for aktørene å kunne ta økonomisk rasjonelle beslutninger i døgnmarkedet og sørge for at dette kan hensyntas ved anmelding. Hafslund mener det er RME sin rolle å gi klare retningslinjer her, og at dette ikke skal reguleres ekstraordinært i verken FOS § 8 eller vilkår for balanseansvarlige.

Skagerak Energi: En rasjonell markedsaktør vil ønske å redusere forventede ubalansekostnader, men siden dette ofte er et ukjent regnestykke med både ukjent volum og pris må denne vurderingen baseres på prognoser og innebærer ofte en betydelig økonomisk risiko. Vi mener derfor at denne risikoen må kunne hensyntas, og at økonomisk rasjonalitet bør ligge til grunn i anmeldingen. Videre er aktørene allerede omfattet av markedsatferdsregler, som blant annet forbyr markedsmanipulasjon. Dersom økonomisk rasjonalitet legges til grunn, kombinert med allerede etablert markedsatferdsregelverk, vil dette, etter vår mening, være tilstrekkelig.

Statkraft: Aktørene har sterke insentiver til å være i balanse, men for aktører med volumusikkerhet, som vind, vil ubalanser uansett oppstå. Spørsmålet er derfor ikke om ubalanse oppstår, men hvilke ubalanser som er mest kostnadseffektive å håndtere. Etter innføringen av mFRR EAM og flytbasert markedskobling

er det i praksis blitt krevende, og til tider umulig, å håndtere ubalanser i intradagmarkedet, som følge av begrenset likviditet og overføringskapasitet. Posisjoner låses dermed etter døgemarkedet, og oppdaterte prognoser kan ofte ikke håndteres i intradagmarkedet. Det siste året har risikoen for ekstreme balansepriser i én retning økt betydelig, noe som gir insentiver til å posisjonere seg annerledes i utfallsrommet. Dette er ikke bare rasjonelt for aktørene, men bidrar også til at de billigste reguleringsressursene aktiveres og at aktivering av svært dyre ressurser unngås. Hensynet til et effektivt kraftsystem og aktørenes insentiver er dermed sammenfallende. Begrepet «åpen posisjon» er en noe uklar beskrivelse, for man kan i prinsippet si at all anmelding med en underliggende prognoseusikkerhet er åpen. For Statkraft er det viktig å presisere at tilpasninger i anmeldingen ikke er finansiell spekulativ handel, men et nødvendig virkemiddel for risikohåndtering av fysisk produksjon eller forbruk. Statkraft mener at det å hensynta risiko ved anmelding, slik som beskrevet over, må være lov ut fra både et effektivitets- og markedsadferdsperspektiv. I RMEs veileder til budgivning ved grunnrenteskatt fremgår det at «Aktørene skal opptre økonomisk rasjonelt, og det vil være økonomisk rasjonelt å legge inn til den lavere prisen.». Dette er en grunnleggende forutsetning for et effektivt marked. Videre viser de til at bud som ikke hensyntar dette kan innebære brudd på markedsmanipulasjonsforbudet». Argumentasjonen i veilederen bygger på samme prinsipp som kravet om å hensynta alternativverdien av salg i etterfølgende markeder. Etter Statkrafts vurdering vil det være samme prinsipp å hensynta alternativkostnaden, det vil si at aktørene må vurdere kostnader i etterfølgende markeder opp mot inntekten ved anmelding i døgemarkedet.

ANEO: Statnetts forslag til ny ordlyd i fos §8 signaliserer en betydelig innstramming av plikten til å planlegge seg i balanse. Som påpekt av flere høringssvar fra 12. juni, er det uklart hva Statnett her mener med «åpen posisjon». For ikke-regulerbar kraftproduksjon som vind og sol, vil anmelding i døgemarkedet gjøres ift beste prognose på det tidspunktet. Balanseansvarlige vet at denne vil forandre seg fram mot driftstidspunktet, og planlegger alltid for løpende tiltak i etterfølgende markeder for å justere sin balanse. Det er uklart om Statnett mener en slik planlegging er «intensjon om å lukke den ved anmelding i energimarkeder etter døgemarkedets lukketid» og dermed ikke tillatt. Aneo ber om at Statnett forklarer bedre hva som er intensjonen bak denne regelen.

BKK: BKK har ingen merknader til de foreslåtte endringene i §§ 5, 8, 9, 11, 13, 14 og 15.

Hydro: På denne bakgrunn mener Hydro at det er uheldig at Statnett i retningslinjene fastslår at det «ikke er tillatt å planlegge anmelding i døgemarkedet med en åpen posisjon». Statnetts forståelse av «åpen posisjon» fremstår som uklar mht hvordan usikkerhet i produksjonsprognoser kan hensyntas. Å kreve at aktørene ser bort fra usikkerheten i anmelding i spotmarkedet vil etter vårt syn være i strid med annet regelverk som krever at aktørene skal opptre økonomisk rasjonelt.

Nord Pool: Det følger av teksten i Forskriften at referansen til døgemarkedet benyttes for å tydeliggjøre innenfor hvilken tidsoppløsning konsesjonærene har plikt til å sikre planlagt balanse. Forskriftsteksten gir ikke plikt til å sikre balanse ved anmelding i døgemarkedet. Etter vår oppfatning må plikten til å være i balanse referere til den faktiske tidsenheten (kvarter) ved levering, ikke anmelding i spesifikke markeder. RME (NVE) har også gjennom vedtak gitt tydelig uttrykk for at det er tillatt for aktører uten fysiske anlegg for forbruk eller produksjon å ta posisjoner i intradag-markedet. Aktorene må imidlertid sikre planlagt balanse for driftstimen. Hvis det er tillatt å påta seg åpne posisjoner i intradag-markedet gir det ikke mening at dette skal være forbudt i døgemarkedet der handel foregår tidligere i tid.

Svar på høringsinnspill

Flere høringsinnspill stiller spørsmål ved om systemansvarlig har hjemmel til å stille balansekrav for døgemarkedet. Vi viser til to relevante hjemmelsgrunnlag.

- Forordning (EU) 2017/2195 av 23. november 2017 om fastsettelse av retningslinjer for balansering av elektrisk kraft (EB) artikkel 18 nr. 5 bokstav d som gir systemansvarlig rett til å stille krav til de balanseansvarliges posisjon etter døgemarkedet.
- Forskrift om systemansvaret i kraftsystemet § 8 som stiller krav om at konsesjonær ved anmelding i de enkelte budområdene med den tidsoppløsning som døgemarkedet klareres for, skal sørge for planlagt balanse mellom sine forpliktelser og rettigheter.

Balansekravet for døgnet skal sikre at anmeldingene gir et representativt bilde av forventet produksjon, forbruk og utveksling i neste driftsdøgn. Det forventede driftspunktet brukes som grunnlag for driftssikkerhetsanalyser, fastsettelse av kapasitet til markedene og vurdering av behovet for reserver. Dersom anmeldingene systematisk avviker fra forventet fysisk produksjon og forbruk, vil det forventede driftspunktet bli mindre representativt, og nødvendige tilpasninger må i større grad håndteres i senere markeder eller gjennom balansering i driftstimen. Dette innebærer normalt færre tilgjengelige virkemidler og høyere kostnader for kraftsystemet.

Flere høringsinstanser har pekt på at balanseansvarlige må kunne håndtere prognoseusikkerhet, særlig knyttet til vindkraftproduksjon og væravhengig forbruk. Systemansvarlig er enig i at de balanseansvarlige må kunne håndtere slik usikkerhet. Vi oppfatter ikke at uenigheten gjelder hvorvidt risiko skal hensyntas, men om risiko bør håndteres gjennom budprisene eller gjennom avvik mellom anmeldte og forventede fysiske volumer.

Systemansvarlig mener at risiko og usikkerhet bør reflekteres gjennom budprisene i døgnet og gjennom disponering i etterfølgende markeder, ikke ved at den balanseansvarlige bevisst anmelder et volum som avviker fra forventet fysisk produksjon eller forbruk. Dersom en aktør priser inn risiko i budene til døgnet, kan volum som eventuelt ikke får tilslag i døgnet handles i etterfølgende markeder eller bys inn i systemansvarlig sine reservemarkeder. Håndteres risiko gjennom volumtilpasning i anmeldingen, svekkes sammenhengen mellom de anmeldte volumene og den forventede fysiske driften som ligger til grunn for driftssikkerhetsanalysene og kapasitetsfastsettelsen. Vi er derfor avhengig av at volumene i markedsklareringen for døgnet er representative for de balanseansvarliges forventede produksjon eller forbruk.

Flere høringsinstanser etterspør også en tydeligere forklaring av hva systemansvarlig mener med begrepet "åpen posisjon". Vi er enig i at begrepet kan misforstås dersom det ikke presiseres nærmere. Systemansvarlig legger til grunn at en anmelding som bygger på aktørenes beste vurdering av forventet fysisk produksjon eller forbruk ikke i seg selv innebærer en åpen posisjon. At faktisk produksjon eller forbruk senere avviker fra anmeldingen som følge av prognosefeil, innebærer heller ikke i seg selv at den balanseansvarlige har hatt en åpen posisjon.

Begrepet er ment å beskrive situasjoner hvor den balanseansvarlige bevisst velger å anmelde et volum som avviker fra den forventede fysiske produksjonen eller det forventede forbruket, med sikte på å håndtere risiko eller oppnå en annen markedsposisjon i etterfølgende markeder enn det som følger av forventet fysisk produksjon eller forbruk. Systemansvarlig vurderer at en slik tilnærming kan redusere risikoen for den enkelte balanseansvarlige, men ikke nødvendigvis risikoen eller kostnadene for kraftsystemet samlet sett. Dersom flere aktører håndterer prognoseusikkerhet gjennom volumtilpasning i døgnet, kan det gi større avvik mellom anmeldte og forventede fysiske volumer på systemnivå. Dette kan igjen påvirke behovet for reserver og balanseringsressurser og redusere kvaliteten på det grunnlaget som benyttes i driftssikkerhetsanalyser og kapasitetsberegningene.

En effekt av å håndtere usikkerhet gjennom tilpasning av anmeldte volumer vil også være at prisfastsettelsen i døgnet påvirkes. Dette påpekes blant annet av Elmera i deres høringssvar. Dersom produksjon eller forbruk holdes tilbake for å redusere individuell ubalanserisiko, vil dette påvirke tilbuds- eller etterspørselssiden i markedet, og dermed også markedsprisen. Døgnetmarkedsprisen har stor betydning for sluttkunde fakturering, finansielle markeder, prising av balansebud og som referanse for ubalansepris. Vi vurderer at det er mer hensiktsmessig at risiko reflekteres gjennom budprisene enn gjennom avvik mellom anmeldte og forventede fysiske volumer. Dette vil også påvirke døgnetmarkedsprisen, men da direkte som et uttrykk for den risiko som er priset inn i anmeldte volumer og ikke ved at risiko indirekte påvirker tilbuds- eller etterspørselssiden.

Oppsummert vurderer systemansvarlig at risiko knyttet til usikker produksjon og usikkert forbruk i størst mulig grad bør håndteres gjennom budprising, og ikke gjennom avvik mellom anmeldte og forventede fysiske volumer.

2.5 Balansekrav etter lukketid for intradag

Fornybar Norge: Det er uklart hva som ligger i kriteriet "hensiktsmessig". For å sikre en enhetlig og forutsigbar forståelse av balanseansvarliges plikter og handlingsrom bør det klargjøres hvilke hensyn som

kan vektlegges i slike vurderinger. Fornybar Norge mener at "hensiktsmessig" bør forstås som en økonomisk rasjonell markedstilpasning, hvor aktørene kan ta hensyn til blant annet forventet ubalansekostnad, alternativverdier, prognoseusikkerhet og risiko. Målet må være en effektiv håndtering av ubalanser i systemet, ikke et lavest mulig nivå av ubalanser i enhver situasjon. En forståelse av «hensiktsmessig» som økonomisk rasjonell markedstilpasning vil derfor gi en mer konsistent tilnærming til balanseansvaret. Begrepet er imidlertid ikke definert i retningslinjene, og Statnett har gjennom høringsdokumentet skapt usikkerhet om hvordan det skal forstås. Slik bestemmelsen står, gir den Statnett et skjønnsmessig handlingsrom uten avgrensning.

Hafslund: Når det gjelder presiseringen av at forpliktelser skal justeres i markedet så langt det er hensiktsmessig er dette en god presisering, så lenge det betyr at aktørene skal arbeide for å redusere sine ubalanser i markedet på bakgrunn av økonomiske rasjonelle vurderinger. Det vil likevel ikke være hensiktsmessig å inkludere dette eksplisitt i regelverket, da dette reguleres i NEM-forskriften, og det er RME sin rolle å gi god veiledning knyttet til hvilke vurderinger aktører har anledning til å gjøre i multimarkedsoptimalisering.

Statkraft: Statkraft mener de problemene som er beskrevet kan løses ved å tolke «hensiktsmessig» i artikkel 88 til at aktøren skal agere økonomisk rasjonelt. Som tidligere diskutert har BRPen en plikt til å opptre økonomisk rasjonelt, og avvik fra dette kan innebære brudd på markedsadferdsreglene. Andre tolkninger av ordet «hensiktsmessig» kan gi ulike forventninger til aktører og dermed risiko for ulovlig forskjellsbehandling. I forarbeidene til høringen skriver Statnett at «Det er altså ikke tillatt å systematisk handle seg i ubalanse, selv om intensjonen skulle være å hjelpe systemet.». Statkraft mener denne tolkningen ikke er i tråd med ordlyden og intensjonen i EB art. 17.1. Etter vår vurdering kan Statnett fastsette detaljerte krav til utøvelsen av forpliktelsene, men ikke endre de grunnleggende forpliktelsene og rettighetene i EB. Dersom målet er å minimere aktørenes ubalanser, eller at aktørene ikke ser hele kostnaden ved en ubalanse, bør dette løses ved å justere på ubalansegebyret. Nivået på gebyret bør reflektere den faktiske ulempen aktørenes ubalanse påfører kraftsystemet

ANEO: Aktørenes agering i et marked vil påvirkes av forventninger om prisene i etterfølgende markeder. Vi opplever ofte at ID-markedet i NO3 ikke har tilstrekkelig likviditet til å handle seg i balanse til akseptable priser. Det vil da være økonomisk rasjonelt for aktørene i NO3 å benytte påfølgende marked, dvs ta kostnadsrisikoen for en ubalanse i balansemarkedet. Vi kan ikke se at hverken fos eller EBGL gir systemansvarlig hjemmel til å pålegge aktørene markedsagering som ikke er økonomisk rasjonell. Det er heller ikke samfunnsøkonomisk rasjonelt å strupe tilgjengelig produksjon fra en ikke regulerbar energikilde. Løsningen må i stedet være å fortsette å utvikle markedsløsninger som bidrar til å sikre en effektiv utvikling og utnyttelse av kraftsystemet. I likhet med en rekke høringsinnspill fra 12. juni, finner vi bruken av ordet «hensiktsmessig» i forskriften krevende å tolke. Vi støtter her tilbakemeldingen fra bl.a. Fornybar Norge om at «hensiktsmessig» bør defineres som økonomisk rasjonell markedsadferd.

Svar på høringsinnspill

Balansekravet 25 minutter før aktuell balanseavregningsperiode innebærer at den balanseansvarlige skal ha oppdatert sine forpliktelser og rettigheter i markedet på grunnlag av de nyeste prognosene for produksjon og forbruk. Produksjons- og forbruksplanene skal samtidig være oppdatert og samsvare med den planlagte fysiske driften.

Prognoser for forbruk og uregulerbar produksjon endres gjennom driftsdøgnet. Anlegg kan falle ut eller få endret tilgjengelighet. Oppdaterte planer med tilsvarende anmelding gir systemansvarlig et bedre grunnlag for å oppdatere driftssikkerhetsanalysene, vurdere behovet for balanseringsressurser, justere kapasitetene og forberede nødvendige tiltak før drift. Dersom vesentlige endringer ikke hensyntas, øker ubalansen som må håndteres i sanntid, og kapasitetene til intradaghandelen fastsettes på forutsetninger som ikke lenger gjelder.

Flere høringsinstanser mener det er uavklart hva som ligger i formuleringen om at den balanseansvarlige skal justere sine forpliktelser i markedet "så langt det er hensiktsmessig". De mener vurderingen bør bygge på hva som er økonomisk rasjonelt for den balanseansvarlige, og at det må være adgang til å ta hensyn til blant annet forventede ubalansekostnader, alternativverdier, prognoseusikkerhet, risiko og begrenset likviditet i intradagmarkedet.

Systemansvarlig har tatt innspillene om begrepet hensiktsmessig til følge. For å redusere usikkerheten om hvordan bestemmelsen skal forstås, foreslår vi å erstatte formuleringen "så langt det er hensiktsmessig" med "så langt det er økonomisk rasjonelt". Formålet med endringen er å tydeliggjøre at den balanseansvarlige skal kunne foreta økonomisk rasjonelle vurderinger på grunnlag av oppdaterte prognoser og tilgjengelige markeder. Den oppdaterte bestemmelsen innebærer ikke en absolutt plikt til å handle seg i balanse uavhengig av kostnaden ved handelen eller likviditeten i markedet. I høringsdokumentet pekte vi på likviditet i markedet og kunnskap om egen ubalanse som relevante hensyn når det skal vurderes om handel er hensiktsmessig. Disse forholdene vil også være relevante ved vurdering av hva som er økonomisk rasjonelt.

Selv om balanseansvarlige skal kunne foreta økonomisk rasjonelle vurderinger, er det viktig å være oppmerksom på at den enkelte aktør ikke nødvendigvis ser de samlede kostnadene som ubalanser påfører kraftsystemet. Systemansvarlig bruker store summer på å sikre tilstrekkelige reserver gjennom kapasitetsmarkedene. Inndekningen av disse systemdriftskostnadene er i dag ikke satt opp på en måte som gir aktørene tilstrekkelig insentiv eller nok innsikt til å kunne gjøre en økonomisk rasjonell vurdering av hva som er best for kraftsystemet som helhet. For den andelen av systemdriftskostnaden som dekkes gjennom balanseavregningen, er det kun en liten del som henføres direkte til ubalanse. For 2025 dekket ubalansegebyret om lag 145 millioner kroner av systemdriftskostnader på om lag 1137 millioner kroner som ble finansiert via balanseavregningen. Samtidig medfører systemansvarlig sine kapasitetskjøp at det kan være reserver tilgjengelige i våre balansemarkeder som er gunstigere priset enn tilgjengelige bud i intradagmarkedet.

Fornybar Norge og Statkraft peker på viktigheten av at den faktiske kostnaden for ubalanse synliggjøres for de balanseansvarlige. Vi vurderer at kraftmarkedet ikke er tjent med at ubalansegebyret i sin helhet skal dekke den faktiske ubalansekostnaden, da en stor andel av ubalansene er naturlige og uunngåelige. Å differensiere gebyrstrukturen basert på årsaken til at ubalanser oppstår vurderes heller ikke som hensiktsmessig, da det i praksis ikke er mulig å fastslå en konkret årsak til hver enkelt ubalanse. Vi vil likevel vurdere om ubalansegebyret bør økes for å gi et sterkere insentiv til å redusere ubalanser.

Balansekravet etter lukketid for intradag har flere funksjoner. Balanseansvarlige skal benytte tilgjengelige markeder og oppdaterte prognoser om forbruk og produksjon til å redusere sine ubalanser. Som beskrevet i høringen ønsker ikke systemansvarlig å sette et absolutt krav om at alle ubalanser skal handles bort, men åpner for at den balanseansvarlige kan gjøre økonomisk rasjonelle vurderinger. Samtidig skal balansekravet sikre at ingen balanseansvarlig bevisst forverrer sin balanse fordi de forventer en økonomisk gevinst i ubalanseoppkjøpet. Kravet innebærer dermed at oppdaterte prognoser skal hensyntas, men ikke at handel må gjennomføres til enhver pris.

Det er også viktig å bemerke at balansekravet gjelder ved 25 minutter før aktuell balanseavregningsperiode og innebærer ikke løpende balansering gjennom hele handelsperioden. Dette åpner for at balanseansvarlige kan handle seg i ubalanse, men er da forpliktet til å gjenskape balanse innen 25 minutter før aktuell balanseavregningsperiode.

2.6 Balansekrav i sanntid

Statkraft: Vår forståelse er at Statnett har tolket kravet som at TSO i metoden etter EB art. 18 kan fastsette at BRPer enten skal arbeide for å være balansert eller bidra til at kraftsystemet blir balansert. For det første kan vi ikke se, verken i forarbeidene eller i EB, at TSOene har en slik rett til å velge bort en av metodene EB gir BRPene anledning til å benytte.

Skagerak: Vi ønsker også å understreke koblingen til EBGL artikkel 17 (1), og at tolkningen til Statnett om at aktørene ikke kan «bidra til at kraftsystemet blir balansert» fremstår som for streng.

Å Energi Marked: Finner grunn til å reise spørsmålet om Statnett går ut over rammene i EB GL art. 17 og reelt sett begrenser de balanseansvarliges rettigheter og utvider deres plikter

Fornybar Norge: Markedsaktørenes bidrag ligger ikke i å balansere systemet i sanntid, men i å levere planer og markedstilpasninger som i størst mulig grad reflekterer forventet produksjon og forbruk, samtidig som ressursene utnyttes effektivt. Fornybar Norge tar ikke til orde for løpende selvbalansering i sanntid etter markedslukketid. Vårt innspill gjelder aktørenes frihet og mulighet til å benytte tilgjengelige markeder frem mot siste frist for oppdatering av planer og markedsposisjoner. Statnetts tilnærming til

EBGL synes å bygge på forståelse om at TSO kan velge en enten/eller-tilnærming av artikkel 17(1). Hvor Statnett velger at balanseansvarlig kun skal arbeide for å være balansert. Denne forståelsen fremstår vanskelig å forene med ordlyden, formålet og øvrige bestemmelser i EBGL.

Lyse: Vi mener det bør være nok å henvise til formuleringen i EB 17. Aktørene er pålagt å sende planer for produksjon, forbruk og ubalanse, slik at systemoperatøren ser de samme planene som den balanseansvarlige. Vi mener det oppstår et samfunnsøkonomisk tap dersom det legges begrensning på aktørenes adgang til å opptre økonomisk rasjonelt. Samtidig er det uheldig at dette praktiseres ulikt i Norge og andre land, da det gir ulike konkurransevilkår for de balanseansvarlige i ellers felles nordiske og europeiske markeder.

Svar på høringsinnspill

Flere høringsinstanser stiller spørsmål ved om systemansvarlig har rett til å fastsette krav om at balanseansvarlig i sanntid skal arbeide for å være balansert. De påpeker at EBGL artikkel 17 nr. 1 gir systemansvarlig adgang til å velge mellom at den balanseansvarlige skal "arbeide for å være balansert" eller "bidra til at kraftsystemet blir balansert" og viser til at begge alternativene fremgår av bestemmelsen.

Eksisterende bestemmelse i artikkel 88 nr. 3 bygger på føringene i EBGL artikkel 17 om rollen til balanseansvarlige. Bestemmelsen fastsetter at "Hver balanseansvarlig skal i sanntid arbeide for å være balansert eller bidra til at kraftsystemet blir balansert". Vi legger til grunn at EBGL gir systemansvarlig adgang til å velge mellom disse modellene. Hjemmelsgrunnlaget for dette følger blant annet av ACERs beslutning 18/2020 om harmoniseringen av de viktigste kjennetegnene ved balanseavregning. I punkt 84 stadfester ACER at EBGL eksplisitt åpner for at TSO kan velge mellom ulike modeller der hvor det ikke er krav om harmonisering. ACER viser da som eksempel til TSO sitt valg mellom at balanseansvarlig i sanntid skal arbeide for å være balansert eller bidra til at kraftsystemet blir balansert. "The EB Regulation already harmonises some aspects of the imbalance settlement and also explicitly allows for nonharmonisation of some other aspects (such as the incentives to BRPs, where both being in balance and helping the system to restore its balance are acceptable)"¹

Bestemmelsen om at den balanseansvarlige i sanntid skal arbeide for å være balansert følger av eksisterende godkjent metode om vilkår for balanseansvarlige og det er ikke foreslått endringer i dette.

I sanntid innebærer balansekravet at produksjons- og forbruksplanene følges, og at avvik og endringer meldes til systemansvarlig. Etterlevelse gjør at avviket mellom planlagt og faktisk balanse holdes lavt, og at reservene som er anskaffet, dekker de ubalansene de er dimensjonert for. Avvik som skyldes manglende planoppfølging benytter reserver som er anskaffet for prognosefeil og driftsforstyrrelser, og reduserer handlingsrommet i anstrengte driftssituasjoner. Kravet er også en forutsetning for at systemansvarlig skal kunne skille mellom ubalanser som skyldes uforutsette hendelser, og ubalanser som skyldes planavvik, og dermed rette tiltakene mot riktig årsak.

Selv om flere høringsinnspill er kritiske til at systemansvarlig legger begrensninger på hva de balanseansvarlige kan foreta seg i sanntid er det ingen som direkte tar til orde for selvbalansering. Høringssvaret fra Fornybar Norge, som flere aktører viser til, er eksplisitt på at innspillet gjelder friheten til å benytte tilgjengelige markeder, og ikke for løpende selvbalansering i sanntid.

Fristen for når sanntidskravet inntreffer foreslås endret fra "femten (15) minutter etter lukketid i intradagmarkedet" til "senest tjuefem (25) minutter før aktuell balanseavregningsperiode". Denne endringen er relatert til foreslått endring av frist for oppdatering av interne handelsplaner, rapportering av kjøps- og salgsforpliktelser til systemansvarlig, samt frist for å endre produksjons- og forbruksplaner, bud og systemdata. Endringen vil gjelde fra tilknytning til MARI. Dette er en endring som støttes av Hafslund, Skagerak, Hydro og Fornybar Norge, samt at flere aktører har skrevet at de støtter høringsinnspillet fra Fornybar Norge.

¹ [ACER Decision 18-2020 on balancing ISHP](#)

3 Oppdatert forslag til tekst i artikkel 88 nr. 3 i metode om vilkår for balanseansvarlige og retningslinjer til fos § 8

3.1 Forslag til oppdatert tekst i vilkår for balanseansvarlige

Artikkel 88 Balanseansvar

- 1) Et målepunkt skal til enhver tid ha én (1) balanseansvarlig som er økonomisk ansvarlig for ubalansene.
- 2) En markedsdeltaker skal selv kunne være balanseansvarlig eller inngå avtale med en eksisterende balanseansvarlig om håndtering av balanseansvaret i målepunktet.
- 3) Statnett skal fastsette krav om at balanseansvarlig: ~~femten (15) minutter etter lukketid i intradagmarkedet skal være i planlagt balanse, og deretter i sanntid arbeide for å være balansert.~~
 - a) ved anmelding i døgnet markedet skal sørge for planlagt balanse mellom forpliktelser og rettigheter i markedene, inklusive egen produksjon og forbruk.
 - b) ved eventuelle anmeldelser i energimarkedet etter døgnet markedets lukketid skal balanseansvarlig sørge for å opprettholde eller forbedre planlagt balansen mellom forpliktelser og rettigheter i markedene, inklusive egen produksjon og forbruk, senest tjuefem (25) minutter før aktuell balanseavregningsperiode. ~~Balanseansvarlig skal justere sine forpliktelser i markedet så langt det er hensiktsmessig.~~ Dersom oppdaterte prognoser for produksjon eller forbruk etter døgnet markedets lukketid viser at det har oppstått en ubalanse mellom balanseansvarliges forpliktelser og rettigheter i markedene og forventet fysisk produksjon eller forbruk, skal balanseansvarlig så langt det er økonomisk rasjonelt justere sine forpliktelser i markedet for å oppnå en forbedret balanse. (endringen til 25 minutter følger av tilknytning til MARI. Frem til tilknytning vil fristen være 45 minutter før aktuell balanseavregningsperiode)
 - c) Balanseansvarlig skal etter siste frist for å rapportere kjøps- og salgsforpliktelser til Statnett tjuefem (25) minutter før aktuell balanseavregningsperiode i sanntid arbeide for å opprettholde sin planlagte balanse. (endringen til 25 minutter følger av tilknytning til MARI. Frem til tilknytning vil fristen være 45 minutter før aktuell balanseavregningsperiode)

3.2 Forslag til oppdaterte retningslinjer for fos § 8

Første ledd

~~Konsesjonærforpliktelser fastsatt i forskrift. Ingen retningslinjer tilknyttet dette leddet.~~

Kravene til konsesjonær knyttet til planlagt balanse ved anmelding i døgnet markedet, etter intradagmarkedets lukketid og i sanntid følger av artikkel 88 nr. 3 i metode om vilkår for balanseansvarlige iht. EBGL art. 18.

~~Ved anmelding i døgnet markedet skal konsesjonær sørge for planlagt balanse mellom forpliktelser og rettigheter i markedene, inklusive egen produksjon og forbruk. Ved eventuelle anmeldelser i energimarkedet etter døgnet markedets lukketid skal konsesjonær sørge for planlagt balanse mellom forpliktelser og rettigheter i markedene, inklusive egen produksjon og forbruk, ved siste frist for innsending av produksjonsplan iht. fos § 8a. Konsesjonær skal justere sine forpliktelser i markedet så langt det er hensiktsmessig.~~

Konsesjonær skal etter siste frist for innsending av produksjonsplan iht. fos §§ 8a og 8b i sanntid arbeide for å opprettholde sin planlagte balanse. Stasjonsgrupper hvor enkeltaggregat har betydning for flaskehalshåndteringen skal imidlertid ikke omdisponere mellom aggregat i samme stasjonsgruppe etter innsending av endelig produksjonsplan. Systemansvarlig vil informere leverandør av balansetjenester og den balanseansvarlige om hvilke stasjonsgrupper dette gjelder avhengig av gjeldende koblingsbilde.

Dersom det ikke er mulig for konsesjonæren å justere sine forpliktelser i markedet til siste tilgjengelige prognose, skal konsesjonæren opplyse systemansvarlig om forventet ubalanse hver gang planen

2026/783

oppdateres. Balanseansvarlige skal, på vegne av konsesjonær, rapportere forventet avvik mellom forpliktelser i markedet og siste oppdaterte planer. Dersom det er leverandør av balansetjenester som rapporterer produksjons- eller forbruksplan kan de også rapportere forventet ubalanse. Rapporteringen skal skje per budområde, for den balanseansvarliges totale portefølje.